

KREDIT-MODUL TIZIMI DOIRASIDA SAMARALI O'QITISH STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQUISH

Aliqulov Begzod Normurodovich, Termiz davlat universiteti
doktoranti

DEVELOPING EFFECTIVE TEACHING STRATEGIES WITHIN THE CREDIT-MODULE SYSTEM

Alikulov Begzod Normurodovich, PhD student of Termiz
State University

РАЗРАБОТКА ЭФФЕКТИВНЫХ СТРАТЕГИЙ ОБУЧЕНИЯ В РАМКАХ КРЕДИТНО- МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ

Аликулов Бегзод Нормуродович, докторант Термезского
государственного университета

e-mail:

b_aliqulov@mail.ru

Annotatsiya: Maqola oliy ta'lim yosh o'qituvchilari uchun didaktik moslashuvning o'ziga xos yangi metodik qarashlariga qaratilgan kredit-modul tizimi doirasida samarali o'qitishning strategik yondashuvlarini o'rganadi. Kredit-modul tizimining xususiyatlari va tamoyillarini ko'rib chiqilib, uning modulli tuzilishi va kredit jamg'armasiga urg'u berilgan. Yosh o'qituvchilar duch keladigan o'ziga xos muammolarni o'rganadi, masalan, turli xil talabalar kogortalarini boshqarish va modulli tizim doirasida ish yukini muvozanatlashtirish.

Kalit so'zlar: kredit modul, o'qitishning strategik jihatlari, didaktika, yosh o'qituvchilar, modulli ta'lim, moslashuvchanlik, kasbiy rivojlanish.

Abstract: This article explores the development of effective teaching strategies within the credit-module system aimed at increasing the didactic adaptation of young teachers in higher education. The characteristics and principles of the credit-module system were reviewed, and its modular structure and credit fund were emphasized. Explores the unique challenges young teachers face, such as managing diverse student cohorts and balancing workloads within a modular system.

Key words: credit-module system, teaching strategies, didactic adaptation, young teachers, modular education, flexibility, professional development.

Аннотация: В данной статье исследуется разработка эффективных стратегий обучения в рамках кредитно-модульной системы, направленных на повышение дидактической адаптации молодых преподавателей в высшей школе. Рассмотрены характеристики и принципы кредитно-модульной системы, подчеркнута ее модульная структура и кредитный фонд. Исследует уникальные проблемы, с которыми сталкиваются молодые учителя, такие как управление различными группами учащихся и балансировка рабочей нагрузки в рамках модульной системы.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, стратегии обучения, дидактическая адаптация, молодые преподаватели, модульное обучение, гибкость, профессиональное развитие.

KIRISH. Kredit-modul tizimi ta'limga moslashuvchan va modulli yondashuv sifatida oliy ta'limda mashhurlikka erishdi. Yosh o'qituvchilarning ko'pgina metodlarida ushbu tizim doirasiga o'quvchi-talabalarni samarali qiziqitira olish va qo'llab-quvvatlash uchun o'zining strategik ilmiy pedagogik qobiliyatini ishga solgan holda moslashtirishda qiyinchiliklarga duch kelishi kuzatilgan[1, 44-48].

Kredit-modul tizimidagi samarali o'qitish strategiyalaridan biri muammoli ta'limdir, deb aytganlar. Talabalarni haqiqiy muammolarni hal qilishda yondashuvlarning ko'p jihatdan fikirlashga undaydi, ularda tanqidiy fikrlashni, muammolarni hal qilish va o'z ustida ishlashni rag'batlantiradi. Yosh o'qituvchilar dars jarayonida o'quvchi-talabalarining o'z qarashlarini amaliyot jarayonida qo'llashga undaydigan modulli tizim asosidagi loyihalarni ishlab chiqish va ularni amalga oshirishlari mumkin. Kredit-modul tizimining yana bir ijobiy tomoni strategik hamkorlik sanaladi. Tengdoshlarning o'zaro ta'sirini rivojlantirish orqali yosh o'qituvchilarda umumiy maqsadlarga erishish uchun talabalar bilan birgalikda ishlashni qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini yaratishdan iborat.

Yosh o'qituvchilarning kerakli, zarur bilim, ko'nikma va tushunchalarini ifodalash orqali ular kredit-modul tizimining maqsad va vazifalariga mos keladigan qiziqarli ta'lim muhitiga hissa qo'shishlari mumkin [2 263].

Kompyuter texnologiyasining integratsiyasi va raqamlashtirishdan foydalanib kredit-modul tizimini o'qitishning sezilarli darajada ko'payishi va yaxshilanishi hayotimizda burilish yasashi mumkin. Yosh o'qituvchilar bilim olishni osonlashtirish va shaxsiy fikr-mulohaza va tushunchalarni taqdim etish uchun onlayn dasturlar, multimedia resurslari va baholashlardan foydalanishlari mumkin bo'lishi qulaylik yaratadi. Ushbu dasturlarga asoslangan yondashuv talabalarining mustaqil o'qishini qo'llab-quvvatlaydi, ularning raqamli savodxonligini oshiradi va ta'lim resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini, bilimni oshiradi. Kredit-modul tizimining bugungi kunda respublikamizda yosh o'qituvchilar mafkurasida milliy qadriyatlar bilan bog'liq tajribaviy ta'lim bilan shug'ullanish imkoniyatini beradi[3, 263].

O'qitish strategiyalarining samaradorligini ta'minlash uchun kredit-modul tizimi doirasida

qayta aloqa mexanizmlarini o'rnatish juda muhimdir[4, 340]. Yosh o'qituvchilar talabalarga o'z vaqtida va konstruktiv fikr-mulohazalarni taqdim etishlari mumkin, bu ularga o'z yutuqlari haqida fikr yuritish va kerakli tuzatishlar kiritish imkonini beradi. Bundan tashqari, viktorinalar, guruh muhokamalari va o'z-o'zini baholash kabi formativ baholash usullari o'quvchilarning tushunishlari bo'yicha qimmatli tushunchalarni taqdim etishi va o'quv qarorlari haqida ma'lumot berishi mumkin.

Respublikamiz oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimi an'anaviy ta'lim jarayonini o'zgartirib, talabalar uchun moslashuvchanlik va modulli tajribalarni taklif qildi. Adabiyotlar tahlilida kredit-modul tizimida samarali o'qitish strategiyalarini ishlab chiqish bilan bog'liq mavjud tadqiqot va ilmiy ishlarni o'rganib, yosh o'qituvchilarning didaktik moslashuviga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq. Kredit-modul tizimi talabalarga moslashtirilgan va moslashuvchan ta'lim tajribasini taqdim etish uchun mo'ljallangan deb xulosa qiladi[5, 776]. Smit va Jonson kabi tadqiqotchilar ushbu tizimda talabalarining bilim olishini yo'naltirilgan yondashuvlarning muhimligini ta'kidlaydilar. Ularning ta'kidlashicha, yosh o'qituvchilar o'z e'tiborini mazmunli va interaktiv ta'lim tajribasini ta'minlashga qaratishlari kerak. Muammoli ta'limning ko'pgina, hamkorlikda o'rganish va aylanma sinflar kabi talabaga yo'naltirilgan o'quvchilarning faolligini, tanqidiy fikrlash va hamkorlik ko'nikmalarini oshirishga xizmat qiladi.

Bugungi kunda ta'lim muassasalarida muammoli ta'lim kredit-modul tizimining keng e'tirof etilgan o'qitish strategiyasidir. Bu talabalarni haqiqiy dunyo muammolari va qiyinchiliklariga faol jalb qilishga, bilimlarni chuqurroq tushunishga va qo'llashga yordam beradi deb takidlagan olim Savery. Talabalardan murakkab senariylarni tahlil qilishni, tengdoshlari bilan hamkorlik qilishni va innovatsion yechimlarni taklif qilishni talab qiladigan modulli tizim asosidagi loyihalarni ishlab chiqishlari mumkin. Muammoli ta'lim tanqidiy fikrlash va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, bu talabalarining kredit-modul tizimida muhimdir.

Kredit-modul tizimidagi yana bir samarali o'qitish strategiyasi hamkorlikda o'rganishdir. Johnson va Smit tomonidan olib borilgan tadqiqotlar

talabalar umumiy ta'lim maqsadlariga erishish uchun birgalikda ishlaydigan hamkorlikdagi faoliyatning afzalliklarini ta'kidlaydi[6]. Yosh o'qituvchilar dars jarayonida o'zaro bilimlarni mustahkamlashda osonlashtirish uchun guruh bo'lib ishlash, munozaralar va o'zaro fikr almashish mexanizmlarini o'z ichiga olib, ijobiy yechimini topishi mumkin. Bugungi ta'lim integratsiyasi va raqamli texnologiyalar rivojlanishi bilan, ularning texnik vositalaridan foydalanish orqali kredit-modul tizimida samarali o'qitish strategiyalarini ishlab chiqish orqali ko'zlangan maqsadlarga yetish mumkin. Yosh o'qituvchilar har qachongidan ham ko'p, talabalarning faolligini oshirish va o'quv tajribasini yuksaltirishlari mumkin.

NATIJALAR. Kredit-modul tizimi doirasida samarali o'qitish strategiyalarini aralash usulli tadqiqot qo'llaniladi. Bu dars jarayonida mavzuning har tomonlama tushunarli, sifatli va ma'lumotlarni tushunarli bo'lishini ta'minlaydi.

Tadqiqot dizayni: bir vaqtning o'zida sifatli va miqdoriy ma'lumotlar to'planib, sharhlash va muhokama qilish uchun birlashtirilgunga qadar mustaqil ravishda tahlil qilinadigan jarayonda qo'llaniladi. Ushbu dizayn tadqiqot mavzusini har xil turdagi ma'lumotlarni birlashtirish orqali har tomonlama o'rganish imkonini beradi.

Ishtirokchilar: kredit-modul tizimini qo'llagan oliy ta'lim muassasalariga yaqinda ishga kirgan yosh o'qituvchilarga mo'ljallangan.

Namuna hajmi: ma'lumotlarning to'planganligiga bog'liq bo'lib, tadqiqot savollarini to'g'ri hal qilish uchun yetarli ma'lumotlar to'planishini ta'minlaydi.

Sifatli ma'lumotlar: kredit-modul tizimida samarali o'qitishni rivojlantirish bo'yicha tajribalari, muammoli strategiyalarini o'rganish uchun yarim tizimli suhbatlar o'tkaziladi. Suhbatlar audioyozuvga olinadi va tahlil qilish uchun transkripsiya qilinadi.

Miqdoriy ma'lumotlar: yosh o'qituvchilarning o'qitish strategiyalarini belgilab, talabalarning faolligi va kredit-modul tizimi doirasida kasbiy rivojlanish imkoniyatlari haqida ma'lumotlarni to'plash uchun o'tkaziladi.

Sifatli ma'lumotlarni tahlil qilish: tematik tahlil intervyu transkriptlarida takrorlanadigan mavzular, naqshlar va toifalarni aniqlash uchun qo'llaniladi.

Miqdoriy ma'lumotlarni tahlil qilish: So'rov ma'lumotlarini tahlil qilish uchun foizlar kabi tavsiflovchi statistik ma'lumotlardan foydalaniladi.

Ma'lumotlar integratsiyasi: sifat va miqdoriy ma'lumotlar tadqiqot mavzusini har tomonlama tushunish uchun sharhlash bosqichida taqqoslanadi va birlashtiriladi. Ma'lumotlarning triangulyatsiyasi topilmalarni tasdiqlash va boyitishga yordam beradi, bu esa yanada ishonchli va nozik tahlil qilish imkonini beradi.

Axloqiy mulohazalar: tadqiqot ishtirokchilarining ma'lumotli roziligi, maxfiyligi va maxfiyligini ta'minlaydigan axloqiy me'yorlarga amal qiladi. Ma'lumotlarni yig'ishdan oldin institutsional axloqiy ma'qullash so'raladi.

Cheklovlar: kredit-modul tizimining o'ziga xos jihatlari tufayli topilmalarning umumlashtirilishi va so'rov javoblarida, o'z-o'zidan, hisobot berish imkoniyatini o'z ichiga olishi mumkin.

MUHOKAMA. Talabalarning bilimni mustahkamlashga yo'naltirilgan yondashuvlar bo'yicha o'qitishning modulli strategiyalari shuni ko'rsatadiki, kredit-modul tizimidagi yosh o'qituvchilar muammoli ta'lim, hamkorlikda o'qitish va o'zgaruvchan sinflar kabi talabalarning kengroq ilm olishiga xizmat qilmoqda.

Texnologiyalar integratsiyasi va raqamli vositalar tahlili shuni ko'rsatadiki, yosh o'qituvchilar texnologiya va raqamli vositalarni o'qitish amaliyotida samarali integratsiya qilmoqdalar. Talabalar elektron platformalarda, multimediya resurslari va interfaol baholash usullaridan o'quvchilarning o'rganish tajribasini yaxshilash, muloqotni osonlashtirish va ilmiy ko'rsatmalar berish uchun foydalanishlari mumkin.

Talabalarni jalb qilish va fikr-mulohazalar mexanizmlari tahlil shuni ko'rsatadiki, yosh o'qituvchilar talabalarning faolligini birinchi o'ringa qo'yishadi.

Turli xil qayta aloqa mexanizmlaridan foydalanadilar. Ular talabalarning taraqqiyoti va tushunishini kuzatish uchun formativ baholash strategiyalaridan, tengdoshlarning fikr-mulohazalari va o'z vaqtida qayta aloqa mexanizmlaridan foydalanishlari imkonini beradi.

Kasbiy rivojlanishda qo'llab-quvvatlash tahlil shuni ko'rsatadiki, yosh o'qituvchilar kasbiy rivojlanish imkoniyatlari va kredit-modul tizimidagi qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini qadrlashadi. Mentorlik dasturlari, tengdoshlar bilan hamkorlik va

amaliyot jamoalari ularning didaktik moslashuvi va o'qitish amaliyotiga hissa qo'shishi mumkin.

Maqsadli ta'lim natijalari: Tahlil kredit-modul tizimi doirasida samarali o'qitish strategiyalarini amalga oshirish maqsadli ta'lim natijalariga erishishga olib kelishini ko'rsatishi mumkin. Talabalar mavzu bo'yicha yaxshilangan o'zlashtirishlarini, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini, hamkorlik qobiliyatlarini va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlarini namoyish etishlari mumkin.

Kredit-modul tizimi doirasida samarali ta'lim strategiyalarini ishlab chiqish va ularni o'rganish natijasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan jarayonlar tahlil va natijalar haqida tasavvur beradi. Ushbu sohada to'g'ri va ishonchli xulosalarni olish uchun tegishli ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish bilan haqiqiy tadqiqotni o'tkazish mumkin.

XULOSA. Biz tahlil qilgan kredit-modul tizimining strategik jarayonlari oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimi talabalar uchun modulli tajribalarni taklif etib, qulayligi bilan vaqtni tejaydi. Yosh o'qituvchilar mazmunli va interaktiv ta'lim tajribasini osonlashtirishga e'tibor qaratish orqali o'quvchilarning natijalari yaxshilanadi. Bugungi kun pedadodik didaktikasi bilan o'tmish didaktikasi orasida yer bilan osmoncha farq mavjud. Avval o'qituvchilar dars vositalari doska va bo'r bo'ladigan bo'lsa, hozirgi zamon didaktik vositalari kompyuter va dasturlarga asoslanganligi bilan farqlanadi. Ushbu texnik vositalar va dasturiy ta'minotlar talabalarning motivatsiyasini, o'zini o'zi boshqarishini va kredit-modul tizimida o'quv yutuqlarini oshiradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Normurodovich A.B. Improvement Of Didactic Adaptation of Young Teachers to Conditions of Higher Education Based on Credit Module System. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching. 2022. 9, 44-48.
2. Yosh o'qituvchilarning kredit-modul tizimiga didaktik moslashuvining rivojlanish omillari: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarning o'rni va rivojlanish omillari, (2024). Yangi o'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarning o'rni va rivojlanish omillari, 6(1), 172-176. <https://pedagoglar.org/index.php/04/article/view/1367>
3. Yosh o'qituvchilarni milliy qadriyatlar asosida tayyorlashda kredit-modul tizimining o'rni, (2024). Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi, 6(1), 262-265. <https://pedagoglar.org/index.php/03/article/view/1351>
4. Abdurasulova, S. (2023). Development of communication competences of future primary class teachers in the credit module system. Science and innovation, 2(B10), 334-340.
5. Smith, T., Brumskill, R., Johnson, A., & Zimmer, T. (2018). The impact of teacher language on students' mindsets and statistics performance. Social Psychology of Education: An International Journal, 21(4), 775-786.
6. Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Smith, K. A. (2024). Cooperative learning: Improving university instruction by basing practice on validated theory.

